

Utbildningsinspektion i förskoleklass och grundskola i Asklanda skola och Nås skola

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

1. Normer och värden
2. Kunskaper
3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete
6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde. Rapporten ger således inte en heltäckande beskrivning av all pågående utbildningsverksamhet inom enheten vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter liksom jämförelser med jämförbara verksamheter är också betydelsefulla vid bedömningarna och för slutsatserna med krav på åtgärder och förbättringar. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl.

Utöver den beskrivna inriktningen beaktar inspektionen i Vårgårda kommun även vissa områden inom moderna språk, naturvetenskap och teknik samt kommunens rutiner kring åtgärdsprogram.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Antal barn/elever i respektive verksamhet

Asklanda skola

Skolform	Antal elever/barn
Förskola:	26
Förskoleklass:	7
Grundskola:	72
Skolbarnsomsorg:	26

Nårunga skola

Skolform	Antal elever/barn
Förskola:	24
Förskoleklass:	10
Grundskola:	91
Skolbarnsomsorg:	49

Asklanda skola är en liten skola, belägen på landsbygden med närhet till naturen. Undervisningen sker i åldersintegrerade grupper. Skolan är byggd 1957 och tillbyggd under senare år. Utbildningen vid Asklanda skola omfattar förskoleklass t.o.m. årskurs 6. I anslutning till skolan finns förskola och fritidshem. Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i arbetslag.

Nårunga skola är också en liten skola belägen på landsbygden med närhet till naturen. Skolan är byggd 1964. Utbildningen vid Nårunga skola omfattar förskoleklass till årskurs 6. I anslutning till skolan finns förskola och fritidshem. Skolans pedagogiska personal arbetar i arbetslag.

Flertalet elever vid de båda skolorna åker skolskjuts, vilket i hög grad styr schemaläggningen.

Kommunen befinner sig för närvarande i ett skede där en förändring av skolorganisationen kan bli aktuell och denna diskussion kring förändringen präglar till viss del verksamheten. Bland annat kan rektorernas ansvarsområden ändras.

Genomförandet av inspektionen i Asklanda skola och Nåsunga skola

Skolverket sände den 13 juni 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Den 17 och 18 september 2003 inleddes inspektionen i kommunen med intervjuer och samtal med elever, personal, ledningsgrupp bestående av rektorer och förvaltningschef, kommunalråd och kommunchef, utbildningsnämndens presidium samt elevvårdspersonal. Syftet var att presentera informera om kommande inspektion samt att få en första bild av verksamheten. Under dessa två inledande dagar deltog också elever, personal och skolledning från Asklanda och Nåsunga.

Inspektionsteamet med ansvar för Asklanda och Nåsunga rektorsområde har bestått av undervisningsrådet Helén Svelid samt experten Agneta Tyrén. Besök i Asklanda skola gjordes den 23 september. Besök i Nåsunga skola gjordes den 24 september.

Denna rapport omfattar förskoleklasserna och grundskolan. Inspektionen av förskolan redovisas i en samlad kommunrapport. Den skriftliga rapporteringen kommer att kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Asklanda och Nåsunga skola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem etc.

I Asklanda och Nåsunga genomfördes intervjuer med elever, pedagogisk personal och rektorn. I Asklanda besöktes fyra lektioner och i Nåsunga besöktes fem lektioner. Inspektionsteamet var också med eleverna på raster och i skolmatsalen.

Rapporten grundar sig även på ett frågeformulär om åtgärdsprogram, vilket skickats till och ifyllts av skolornas rektor och specialpedagog. Skolverket har tidigare, under 2001-2002, gjort en nationell kartläggning av åtgärdsprogram i syfte att studera och analysera förekomsten, användningen och innehållet i åtgärdsprogram. (*"Kartläggning av åtgärdsprogram och särskilt stöd i grundskola"*. Skolverket 2003, Stockholm.) Frågorna i det nu aktuella formuläret är hämtade från kartläggningen. Inspektionsteamet har också tagit del av skolornas åtgärdsprogram.

Bedömning

Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanernas mål framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. I läroplanerna anges också att barn och elever skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön samt få ett reellt inflytande över utformningen av utbildningen. På samma värdegrund vilar verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet med skolans värdegrund och läroplanernas mål att sträva mot.

På såväl *Nårunga* som *Asklanda* skola finns elevråd och klassråd. Möten i dessa råd hålls regelbundet. Eleverna får en uppfattning om hur demokrati med representation kan fungera och de lär sig att arbeta i demokratiska former. Av de punkter som återfinns på dagordningarna kan dock utläsas att det nästan uteslutande är frågor av praktisk karaktär som tas upp. Förslag till nya lekredskap på gården är exempel på vad som tagits upp.

I *Asklanda* skolas arbetsplan för elevers och föräldrars inflytande står det att elevrådets uppgift är att öka trivseln på skolan, ta hand om elevrum och elevförråd, inköp av lekmaterial, ansvara för en utedag i maj och att besluta om regler i diverse lekar. Representerarna väljs för en termin i taget, alla klasser och personalgruppen är representerade. Alla elever skall ha suttit minst en termin i elevrådet innan de lämnar årskurs 6. Ordförande och sekreterare utses bland eleverna i årskurs 5 och 6. Elevrådsmötena föregås alltid av klassråd.

Vid skolans utvärdering från september 2002 anges att elevråd, klassråd och kompisamtal fungerar bra. Personalen kommer också fram till att elever och föräldrar har störst möjlighet till inflytande vid utvecklingssamtalen.

I *Nårunga* skolas arbetsplan för föräldra- och elevsamarbete står det att varje klass skall ha regelbundna klassråd. Vidare anges att elevrådet, bestående av en elev från varje klass och en lärare, skall träffas en gång i månaden. Frågor och önskemål från elevrådet tas ofta upp på arbetsenhetskonferensen och föräldraföreningens styrelsemöte. Det finns förslag på att eleverna skall vara representerade i en skolgårdsgrupp. I en utvärdering som gjordes av läsåret 2001/2002 konstaterades att mål för klass- och elevråd uppnåddes.

Inspektörerna uppfattar att varken klassråd eller elevråd är forum för att diskutera utbildningens upplägg, i vare sig *Asklanda* eller *Nårunga*. Vid inspektionen framkommer inte om rektorn och lärare reflekterat över hur eleverna skall kunna delta i beslut om utbildningen.

Avseende elevernas möjligheter till inflytande över lektionerna så varierar intrycken från inspektionen. En del lärare uppger att det är svårt att hitta former för reellt inflytande som passar elevernas mognad. De elever som ligger långt fram i skolarbetet uppges ha större möjlighet att påverka sin situation medan de som ligger efter måste fortsätta där de är för att hinna med det mest grundläggande inom ämnet. De exempel som kommer fram vid inspektionen är att nå-

gon klass har en dag i veckan där eleverna planerar sitt eget arbete. De flesta exemplen vittnar dock om att elevernas valmöjligheter sker inom begränsade ramar, såsom att välja tal att arbeta med under matematiklektionen eller att välja ett landskap att fördjupa sig i. Vid utvecklingssamtalen tar flera lärare upp elevens uppfattning om sin möjlighet till inflytande.

När eleverna beskriver situationer som de har eller har haft inflytande över uppger de situationer som har formaliserats, såsom att vara med och bestämma matsedel vid vissa tillfällen, elevrådet, klassråd, utformning av utemiljön osv. Men det förekommer även utsagor om att eleverna uppskattar när de arbetar självständigt t.ex. att använda arbetsschema. Intrycken av inspektionen vittnar om att elevernas inflytande över lärandesituationerna är begränsade.

I elevenkäten som kommunen genomför varje år deltog 13 elever från *Asklanda* skola. De flesta av dessa elever tyckte att de i viss mån kunde påverka terminsplaneringen och arbetsmetoderna i de ämnen de läst. Merparten svarade att de har bra möjligheter att påverka skolan via klassråd och elevråd. De tyckte att de tar stort ansvar för sitt eget lärande.

Från *Nås* skola deltog 10 elever i kommunens enkät. De flesta av dessa elever tyckte att de i viss mån kunde påverka arbetsmetoderna i de ämnen de läst. Hälften ansåg att de kunde påverka terminsplaneringen. Merparten svarade att de har bra möjligheter att påverka skolan via klassråd och elevråd. De tyckte också att de tar stort ansvar för sitt eget lärande.

I många klasser arbetas med EQ (emotionell intelligens). Minst en personal från varje skola har deltagit i en fördjupad utbildning i att arbeta med olika övningar för att stärka elevernas känslomässiga utveckling. Dessa har sedan spridit kunskaperna vidare på sin arbetsplats.

Lärare och rektorn bedömer att EQ- arbetet givit eleverna goda möjligheter att utveckla sin förmåga till etiska ställningstaganden, att ta ansvar och utöva inflytande. Endast ett fåtal av eleverna som kommer till tals vid inspektionen nämner EQ -arbetet. Detta kan ha olika förklaringar. Det kan vara ett tecken på att eleverna internaliserat EQ -arbetet och ser det som en naturlig del av skolarbetet. Men det kan också vara ett tecken på att arbetet inte haft den betydelse som lärarna menar.

Alla elever som tillfrågas under inspektionen på de *båda skolorna* uttrycker att de uppfattar människors lika värde. De anser att pojkar och flickor behandlas lika och att ingen diskrimineras utifrån sin bakgrund. De uppger också att det är accepterat att vara udda och att alla är lika mycket värda, även de som är annorlunda.

De intervjuade eleverna känner sig trygga på sin skola. Ingen av de tillfrågade uppgav att de är rädda i eller på väg till skolan. De båda skolorna i *Asklanda* och *Nås* är förhållandevis små. Eleverna känner alla på skolan till namn. De svarar omedelbart och självsäkert på frågor om vad de skulle göra om någon form av kränkande behandling skulle förekomma. De refererar också till att åtgärder vidtagits för att motverka mobbning och annan kränkande behandling såsom mobbningsteam och kompisamtal. De litar på att de får hjälp av de vuxna på skolan. Dessa resultat bekräftas av enkätundersökningar som genomförts av skolans personal.

Sammanfattningsvis ger både Asklanda och Nås skolor eleverna möjligheter att utveckla demokratiska värden och ansvarstagande. Eleverna känner sig trygga och litar på de vuxna. Inspektionen konstaterar dock att varken klassråd eller elevråd verkar vara forum för att diskutera utbildningens upplägg. Vid inspektionen framkommer inte om rektorn och lärare reflekterat över hur eleverna skall kunna delta i beslut om utbildningen. Intrycken av inspektionen vittnar om att elevernas inflytande över lärandesituationerna är begränsade.

Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Av de 12 elever på *Asklanda* skola som avslutade årskurs 5 vårterminen 2003 var det 7 som bedömdes ha nått målen i samtliga ämnen. I svenska bedömdes 10 ha nått målen, 9 i engelska och 9 i matematik.

På *Nås* skola var det 23 elever som avslutade årskurs 5 vårterminen 2003. Av dessa bedömdes 18 ha nått målen i alla ämnen. I svenska bedömdes 20 elever ha nått målen, 21 i engelska och 19 i matematik.

Som underlag till bedömningarna i svenska, engelska och matematik används de nationella ämnesproven. Det saknas dokumenterad uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen.

Både *Asklanda* och *Nås* skola rapporterar årligen hur många elever som nått målen i svenska, engelska och matematik i varje årskurs. Dessa resultat är dock svåra att ta ställning till eftersom inspektionsteamet inte tagit del av någon dokumentation av elevernas kunskapsutveckling.

Det förekommer ingen gemensam uppföljning vare sig på kommunnivå eller med andra lärare inom rektorsområdet för att jämföra bedömningar av elevernas kunskaper i andra ämnen än de som tas upp i de nationella ämnesproven. Rektorn uppger att det finns lokala kursplaner som gäller för hela kommunen. Inspektionsteamet har tagit del av lokala kursplaner för svenska, engelska och matematik. Det är oklart när dessa senast reviderades och i vilken omfattning de används av de undervisande lärarna. Rektorn förlitar sig på att lärarna säger till om någon elev har bristande kunskaper i andra ämnen än svenska, engelska och matematik.

Vid inspektionen visar det sig att elevernas kunskaper om målen för utbildningen är begränsade. De intervjuade på *Asklanda* skola känner inte till dem alls. Och på *Nås* anges att målen visserligen finns uppsatta på anslagstavlan, men att ingen läser dem. Eleverna refererar istället till att lärarna skriver på tavlan vad de skall göra eller vad det förväntas lära sig. De tar alltså i första hand till sig kortsiktiga målen och har en vag uppfattning om vad de förväntas lära på längre sikt.

De intervjuade eleverna vid *Asklanda* skola uppger att de kan göra egna bedömningar av vad de kan och vad de behöver lära mer om. De säger sig också

lita på att lärarna har en rättvisande bild av elevernas kunskaper. De tror att lärarna framför allt baserar sin uppfattning på prov som eleverna gjort.

På *Nås* skola har de tillfrågade eleverna svårt att beskriva hur de lär eller hur de vet vilka kunskaper de tillförsäkrat sig. En elev säger: - ”Jag bara vet och lärarna vet genom att rätta böcker”.

Enligt den årliga elevenkäten, som genomförs av kommunen, menar eleverna att de får tillräcklig information om hur de lyckas i skolan. Vid inspektionen syns dock inga prov på att eleverna lär sig metoder att skapa en realistisk uppfattning om sin förmåga att lära.

Sammanfattningsvis ligger elevernas utveckling och lärande i linje med läroplanens övergripande mål. Uppföljningen av elevernas studieresultat är inriktade på svenska, engelska och matematik. Detta innebär att det finns en risk för att andra ämnen får en mer undanskymd roll än vad som avses i styrdokumentet. Systematisk dokumentation av elevernas kunskapsutveckling och övriga framsteg saknas, förutom de nationella ämnesproven. Ämnesproven i årskurs 5 visar att de allra flesta eleverna uppnår goda resultat. De elever som ännu inte nått målen uppmärksammas och får särskilt stöd.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med föräldrar, barn, elever respektive de vuxenstuderande i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

På skolorna i *Asklanda* och *Nås* arbetar förutom pedagogisk personal också skolsköterska och kurator. Skolan har vidare visst stöd från andra medarbetare i ett kommuncentralt resursteam med bland annat psykologisk kompetens.

På båda skolorna finns handlingsberedskap för att motverka kränkande behandling, bland annat i form av skriftliga handlingsprogram mot mobbning. Representanter för föräldrarna har varit delaktiga i utarbetandet och programmen är kända bland elever och föräldrar. Programmen är uppdelade i flera steg av åtgärder, dels i förebyggande syfte, dels i åtgärder att vidta när mobbning förekommer, dels uppföljning. Skolan har tät föräldrakontakt om mobbning eller annan kränkande behandling förekommer. På båda skolorna har det inträffat händelser som gjort att personalen har haft användning för handlingsprogrammen.

Rektorn menar att en fördel med små skolor som dessa är att mobbning eller annan kränkande behandling upptäcks i ett tidigt skede. Det framhålls att skolsköterskan har en viktig funktion när det gäller att upptäcka kränkande behandling, många av de elever som behöver någon vuxen att prata med går till skolsköterskan.

På *Asklanda* skola berättar elever och lärare att det i finns kamratstödare på skolan i förebyggande syfte. Två elever ur varje klass, från årskurs 3 till 6, utses till kamratstödare. Hela gruppen av kamratstödare träffas varannan vecka för att diskutera stämningen på skolan, aktuella händelser och förslag till förbättringar. Därutöver har fler klasser ”kompissamtal” och ett nytt faddersystem har nyligen startats.

Vid intervjuerna med elever på *Nås* skola märks att de talat om olika sätt att motverka kränkande behandling. Eleverna har flera förslag på vad som kan göras när något obehagligt inträffar. De säger bland annat att det kan vara lämpligt att ignorera angriparen, prata med en kompis, hjälpa varandra eller gå till läraren. Tidigare förekom mobbning på skolskjutsen. Några elever talade om detta för sina lärare och nu har mobbningen upphört. Eleverna berättar också att de brukar ha kamratstödare utsedda och att klasserna brukar ha kompissamtal, men att inget av detta kommit igång ännu denna termin.

Formella samverkansorgan med eleverna finns, vilket beskrivs under avsnittet ”Normer och värden”. Det finns också samverkansorgan med föräldrarna. Båda skolorna har en föräldraförening där styrelsen sammanträder regelbundet. Samverkan mellan skolan och föräldraföreningarna uppges fungera väl. Enligt enkätundersökningar som skolorna genomför varje år är föräldrarna nöjda med skolan.

Rektorn säger att föräldrarna mest är intresserade av att påverka den fysiska miljön. Det kan vara svårt att väcka intresse och skapa diskussion kring den inre verksamheten. Vid klagomål från föräldrar har rektorn som policy att alltid återkoppla personligen för att redovisa vilka åtgärder som vidtagits till den klagande.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att arbetet för en god miljö ligger väl i linje med de nationella kraven. Både Asklanda och Nås skola har god handlingsberedskap för att förebygga och motverka kränkande behandling. Inspektionsteamet bedömer också att samverkansformerna med elever och föräldrar är bra.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. I förskolan och skolan skall detta ske i samverkan med hemmen. De nationella läroplanerna, andra statliga bestämmelser och kursplanerna ger dock också vissa anvisningar för arbetet. Det finns riktlinjer för stöd, betygssättning och utvecklingssamtal, utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid, etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter barnen, ungdomarna och de vuxna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att närma sig målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

En ny arbetsplan håller på att tas fram. Den nya arbetsplanen utarbetas av personalen inom hela rektorsområdet och kommer sedermera att gälla för såväl Asklanda som Nås.

Rektorn uppger att synen på kunskap har varit föremål för många diskussioner.

I *Asklanda* skola är klasserna åldersblandade. Organisationen är flexibel. Det är förberett för att dela upp eller slå ihop grupper när det behövs. Klasserna brukar delas upp årskursvis men även utifrån elevernas kunskaper eller intressen.

I *Nås* skola är elevantalet i de olika årskullarna ojämnt fördelat. Klasserna är organiserade efter elevernas åldrar. De små klasserna har 12-15 elever och de större 20-25 elever. Lärarna i de små klasserna har en extra undervisningstimma per vecka, vilken används till att ge särskilt stöd till elever i andra klasser. I vissa ämnen till exempel musik och gymnastik arbetar man i storgrupp. I gengäld finns det utrymme för mindre grupper i svenska, matematik och engelska.

Enligt kommunens elevenkät så tycker eleverna från både *Asklanda* och *Nås* att schemat fungerar bra. Av samma enkät framgår också att eleverna är nöjda med blandningen av olika undervisningsformer i skolan, dvs. avvägningen mellan lärargenomgångar i klassen, forskning individuellt eller i grupp och eget arbete.

Det frågeformulär angående åtgärdsprogram som inspektionen begärde in svar på, visar att av *Asklanda* skolas 74 elever bedöms 13 till 15 var i behov av särskilda stödåtgärder. Av dessa får 10 elever stödåtgärder och för 6 av dessa finns åtgärdsprogram upprättade. Inspektionen bedömer därmed att skolan inte erbjuder stödåtgärder i den omfattning som krävs samt att det borde upprättas åtgärdsprogram i större omfattning. Lärare och rektorn menar att skolans stödåtgärder är tillräckliga för en del elever, men inte för alla. Enligt kommunens elevenkät svarar 10 av 13 elever som deltog i undersökningen att de får det stöd och den hjälp de behöver för att klara studierna.

Rektorn och de lärare som deltagit i att besvara inspektionens enkät bedömer att åtgärdsprogrammen har mycket stor betydelse för en god pedagogisk verksamhet. De uppger att åtgärdsprogrammen ger stöd i den pedagogiska verksamheten och underlag för fördelning av resurser. Åtgärdsprogrammen utgör också underlag för att utvärdera såväl skolans insats som elevens utveckling. De anser vidare att det är viktigt att formulera tydliga och rimliga mål med tät uppföljning.

Åtgärdsprogrammen utarbetas vanligen av läraren och föräldrarna. Utarbetandet följer en mall som används av hela skolan. De flesta åtgärdsprogrammen föregås av en pedagogisk kartläggning, denna kan bygga på tester, nationella prov och observationer av eleven eller interaktionen i klassrummet.

Vid inspektionen granskades de sex åtgärdsprogram som för närvarande finns på *Asklanda* skola. Av denna granskning samt enligt uppgift från lärare och rektorn konstateras att problembeskrivningarna oftast berör matematik, läs- och skrivfärdigheter samt socioemotionell kompetens.

De vanligaste åtgärderna är antingen anpassning av arbetssätten, att byta läromedel eller färdighetsträning. Elevens individuella problematik står för det mesta i fokus. I inget av de granskade åtgärdsprogrammen analyseras situationen i klassrummet, lärarens undervisning eller skolans organisation.

Åtgärdsprogrammen innehåller tydliga problembeskrivningar, men belyser samtidigt elevens positiva sidor. Det framgår vad som skall utvecklas, på vilket sätt detta skall ske och vad som skall uppnås. Det är inte lika tydligt vem som an-

svar för de olika insatserna samt om åtgärdsprogrammen följs upp och revideras regelbundet.

Det frågeformulär angående åtgärdsprogram som inspektionen begärde in svar på, visar att av *Nås* skolas 91 elever bedöms ca 16 var i behov av särskilda stödåtgärder. Av dessa får 14 elever stödåtgärder och för 5 av dessa finns åtgärdsprogram upprättade. Detta innebär att skolan inte erbjuder stödåtgärder i den omfattning som krävs samt att det borde upprättas åtgärdsprogram i betydligt större omfattning. Lärare och rektorn menar att skolans stödåtgärder är tillräckliga för en del elever, men inte för alla. I kommunens elevenkät uppger åtta av tio elever som deltog i undersökningen att de får det stöd och den hjälp de behöver för att klara studierna.

Rektorn och de lärare som deltagit i att besvara inspektionens enkät bedömer att åtgärdsprogrammen har mycket stor betydelse för en god pedagogisk verksamhet. De anser att det är positivt att stanna upp och analysera situationen när en elev är i behov av stödåtgärder, vilket sker vid utarbetandet av åtgärdsprogrammet. De anser också att det är bra att fler personer med annan kompetens är med i arbetet kring eleven, till exempel skolsköterskan, kuratorn eller en specialpedagog.

Åtgärdsprogrammen utarbetas vanligen av läraren, föräldrarna och eleven. En del av åtgärdsprogrammen följer en gemensam mall. Åtgärdsprogrammen föregås av en pedagogisk kartläggning, denna kan bygga på tester, nationella prov och observationer av eleven eller interaktionen i klassrummet.

Vid inspektionen granskades de fem åtgärdsprogram som för närvarande finns på *Nås* skola. Av denna granskning konstateras att problembeskrivningarna oftast berör läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter samt svårigheter att nå kunskapsmålen.

De vanligaste åtgärderna är antingen anpassning av arbetssätten, att byta läromedel eller färdighetsträning. Elevens individuella problematik står för det mesta i fokus. I inget av de granska åtgärdsprogrammen analyseras situationen i klassrummet, lärarens undervisning eller skolans organisation.

De flesta, men inte alla, åtgärdsprogrammen innehåller problembeskrivningar och belyser elevens positiva sidor. Det framgår vad som skall utvecklas och på vilket sätt detta skall ske. Målen med insatserna framgår inte alltid. Det är tydligt vem som ansvarar för de olika insatserna och att föräldrarna tagit del av åtgärdsprogrammet. Däremot verkar det inte som att åtgärdsprogrammen följs upp och revideras regelbundet.

Enligt enkäten som inspektionen delade ut till skolorna genomförs utvecklingssamtal för alla elever regelbundet både i *Asklanda* och i *Nås*. Samtalen dokumenteras alltid och de flesta följs upp vid senare tillfälle. I de fall det upprättas åtgärdsprogram för eleven tas detta så gott som alltid upp vid utvecklingssamtalet.

Eleverna uppskattar utvecklingssamtalen och säger att de pratar om vad de är bra på. Föräldrarna får vet vad eleven kan och inom vilka områden han eller hon behöver utvecklas mer. Rektorn berättar att läraren, eleven och föräldrarna tar upp målen med utbildningen på utvecklingssamtalen.

Utvärdering av lärandet på individnivå sker och diskuteras med eleven och föräldrar på utvecklingssamtalen. Enligt elevenkäten genomförd av kommunen så menar eleverna att de får tillräcklig information om hur de lyckas i skolan.

Samverkan inom *Asklanda* skola uppges till stora delar fungera bra. Det har varit samma ledning under lång tid, vilket uppges ha givit stabilitet och möjligheter till att utveckla samverkan på lång sikt. Förskolan, fritidshemmet och förskoleklassen har gemensamma lokaler. På förskolan finns många yngre barn, vilket begränsar möjligheterna till samverkan. Förskoleklassen och grundskolan har ett omfattande och nära samarbete. Det största avbrottet inom skolan är mellan årskurs 2 och 3. Eleverna flyttar då till en annan del av byggnaden. Det vardagliga samarbetet är inte lika omfattande mellan dessa delar. Skolan har observerat detta och försöker åtgärda det genom att införa ett faddersystem.

På *Nås* skola får inspektionsteamet intryck av att samarbetet mellan fritidshemmet, förskoleklassen och årskurs 1 till 3 är omfattande och nära. Årskurs 4 till 6 befinner sig i en annan byggnad, här samverkar lärarna när de planerar undervisningen däremot sker genomförandet till stora delar klassvis. Lärarna samverkar också över gränserna för att ge extra tid till de elever som behöver särskilt stöd.

Övergången till årskurs 7 innebär byte av skola till Gullhögskolan. Rektorn och lärare bedömer att denna övergång blivit bättre sedan Gullhögskolan delats in flera mindre enheter.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att skolans mål och undervisningens innehåll främjar en kunskapsutveckling i linje med den nationella läroplanens. Organiseringen av lärandet ger förutsättningar att nå utbildningsmålen.

Det finns rutiner, utrednings- och analysförfarande för att åtgärda och identifiera behov av stödåtgärder. Särskilt stöd ges till en stor andel av de elever som behöver detta. Det framkommer dock att det finns elever som skolans personal bedömer vara i behov av särskilt stöd, men som ändå inte får detta.

Åtgärdsprogram används på ett systematiskt och styrande sätt. De åtgärdsprogram inspektionsteamet tagit del av har skiftande kvalitet. Inspektionsteamet bedömer att åtgärdsprogram inte utarbetas för alla elever som har rätt till ett sådant.

Lärare, föräldrar och elever verkar ha funnit bra former för utvecklingssamtalen, samtliga parter uttalar sig positivt om dessa. Samverkan inom skolorna fungerar bra.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för barnomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre arbete. Sammantaget har dessa skyldigheter att se till att rätten till utbildning tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av målen och riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som tas upp vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

Rektorn för *Asklanda* och *Nås* skola är förskollärare och specialpedagog samt har genomgått den statliga rektorsutbildningen. Rektorn är förtrogen med den dagliga verksamheten. Alla som tillfrågas känner rektorn till namn och bedömer att rektorn vet vad som pågår i den dagliga verksamheten. Ungefär en fjärdedel av arbetstiden uppskattas av rektorn gå till pedagogiskt ledarskap reserverande arbetstid används till administrativa och ekonomiska arbetsuppgifter. Rektorn har varit ansvarig för Asklanda skola längre än för Nås, och verkar vara mer insatt i verksamheten på den förstnämnda skolan.

Inspektionen har tagit del av kvalitetsredovisningen som gjordes för ett år sedan. Årets redovisning väntas bli klar inom de närmaste veckorna. Den granskade kvalitetsredovisningen omfattar både skola och barnomsorg inom rektorns ansvarsområde. Det som tas upp avseende grundskolan är elevernas kunskaper i svenska, engelska och matematik samt arbetet med föräldra- och elevsamarbetet. Det är svårt att utläsa vilka resultat som uppnåtts inom de angivna målområdena, det hänvisas till bilagor som inte fanns tillgängliga vid inspektionen. I kvalitetsredovisningen påtalas att resurserna i form av fler lärare inte är tillräckliga för att nå målen. Det framgår inte vilka åtgärder som vidtagits för att nå målen eller vilka nya åtgärder som planeras för att förbättra måluppfyllelsen. Kvalitetsredovisningen omfattar både *Asklanda* och *Nås* skola, det är svårt att bilda sig en uppfattning om skolorna var för sig.

Rektorn uppger att det är stor delaktighet runt arbetet med kvalitetsredovisningen. Arbetslagen utvärderar sin verksamhet varje år. Lärarna utvärderar också terminens eller årets arbete tillsammans med eleverna. I en del klasser skriver eleverna loggbok. Likaså genomförs elev- och föräldraenkät varje år. Detta ingår sedan i underlaget till kvalitetsredovisningen. När kvalitetsredovisningen är klar redovisas den i föräldraföreningens styrelse.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektionsteamet att utvärderingsarbetet är systematiskt och väl inarbetat. Kvalitetsredovisningen är ett led i den lokala uppföljningen och utvärderingen. Inspektionsteamet konstaterar dock att det i kvalitetsredovisningen saknas bedömningar av måluppfyllelsen samt redogörelse för vilka åtgärder för förbättring som kommer att vidtas.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Inom en viss utbildning skall det också finnas möjligheter för eleverna att individuellt göra val av kurser eller ämnen.

Granskningen gäller om möjlighet till utbildning ges i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

Eleverna från *Asklanda* och *Nås* går över till Gullhögskolan efter årskurs 6. Då erbjuds undervisning i franska, tyska och spanska.

Eleverna berättar om elevens val. I *Asklanda* säger eleverna att de uppmanas att lämna förslag till nya områden att ta med inom elevens val. De vet däremot inte om några av elevernas förslag kommit med i utbudet. Eleverna är dock nöjda

med de alternativ som finns och brukar få sitt förstahandsval. Tarzanbanan, prao på förskolan och okända bollsporter är exempel på innehåll.

I *Nåsunga* säger eleverna att de är nöjda med utbudet och tycker att elevens val är roligt. Sy, läsa, slöjd, engelska, i sagans värld, matematik, svenska, prao på förskolan är exempel på vad det finns att välja mellan.

I elevenkäten som genomförs av kommunen svarade en majoritet av eleverna i *Asklanda* och *Nåsunga* att alternativen till elevens val är bra eller ganska bra. Alla är nöjda med informationen om elevens val.

Sammanfattningsvis ges eleverna vid Asklanda och Nåsunga skola möjligheter till val enligt författningarna.

Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Asklanda skola har 5,4 lärartjänster avsatta för arbete i årskurs 1 till 6 i grundskolan. Lärartätheten är 7 lärare per 100 elever.

Nåsunga skola har 6,5 lärartjänster avsatta för arbete i årskurs 1 till 6 i grundskolan. Lärartätheten är 7 lärare per 100 elever.

Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2002/03 var lärartätheten vid *Asklanda* skola 6,5 och vid *Nåsunga* skola 6,4 lärare per 100 elever. Samma läsår var riksgenomsnittet 7,9 lärare per 100 elever och genomsnittet bland andra mindre kommuner var också 7,9 lärare.

En hög andel av personalen har adekvat utbildning. Det har dock varit vissa svårigheter att rekrytera fritidspedagoger. Dessutom har varken *Asklanda* eller *Nåsunga* skola lyckats besätta specialpedagogtjänsten.

Dessa skolor, liksom övriga skolor i kommunen, har senaste åren varit gynnade med avseende på tillgången till kompetensutvecklingsmedel. Lärarna har deltagit i ITIS. Kommunen har deltagit i Skolverkets s.k. utvecklingsdialog. Dessutom har skolorna fått medel från EU:s strukturfond Växtkraft Mål 3. Varje lärare har en plan för sin personliga kompetensutveckling, prioriteringar görs inom arbetslaget.

Inköp av läromedel är delegerat till arbetslagen. Budget medger inget överflöd, men är i stort sett rimlig uppger lärare och rektorn. Biblioteken är tidsenliga och motsvarar kraven på omfång.

Miljön på Asklanda och Nåsunga skola, såväl inomhus som utomhus, är väl anpassade efter utbildningens krav. Skolgårdarna och den intilliggande skolskogen erbjuder en mycket stimulerande miljö. Skolsalar och andra rum ger goda möjligheter till lärandet. Lokalerna används flexibelt och effektivt. Det enda som lämnar något i övrigt att önska avseende lokalerna är idrottshallen i *Asklanda*. Den är för liten för att uppfylla kraven.

Rektorn fördelar personalresurserna inom enheten med kommunens resursfördelningssystem som grund. Ingen omfördelning sker mellan skolorna eller verksamhetsformer.

Sammanfattningsvis är lärartätheten låg i jämförelse med riksgenomsnittet. I övrigt är tillgången till resurser kompetensmässigt och materiellt vid skolorna i Asklanda och Nås god.

Sammanfattande bedömning

Både Asklanda och Nås skola ger eleverna möjligheter att utveckla demokratiska värden och ansvarstagande. Eleverna känner sig trygga och lita på de vuxna.

Elevernars utveckling och lärande ligger i linje med läroplanens övergripande mål. Uppföljningen av elevernas studieresultat är inriktade på svenska, engelska och matematik. Ämnesproven i årskurs 5 visar att de allra flesta eleverna uppnår goda resultat, de elever som ännu inte nått målen uppmärksammas och får särskilt stöd.

Inspektionsteamet bedömer att arbetet för en god miljö ligger väl i linje med de nationella kraven. Både Asklanda och Nås skola har god handlingsberedskap för att förebygga och motverka kränkande behandling. Inspektionsteamet bedömer också att samverkansformerna med elever och föräldrar är bra.

Inspektionsteamet bedömer vidare att skolans mål och undervisningens innehåll främjar en kunskapsutveckling i linje med den nationella läroplanens. Organiseringen av lärandet ger förutsättningar att nå utbildningsmålen.

Det finns rutiner, utrednings- och analysförfarande för att åtgärda och identifiera behov av stödåtgärder. Särskilt stöd ges till en stor andel av de elever som behöver detta. Åtgärdsprogram används till stora delar på ett systematiskt och styrande sätt. De åtgärdsprogram inspektionsteamet tagit del av har skiftande kvalitet.

Lärare, föräldrar och elever verkar ha funnit bra former för utvecklingssamtalen, samtliga parter uttalar sig positivt om dessa. Samverkan inom skolorna fungerar bra.

Inspektionsteamet konstaterar att utvärderingsarbetet är systematiskt och väl inarbetat. Kvalitetsredovisningen är ett led i den lokala uppföljningen och utvärderingen.

Tillgången till resurser kompetensmässigt och materiellt vid skolorna i Asklanda och Nås är god.

Inspektionsteamet anser att det finns utrymme för att förbättra måluppfyllelsen genom att

- vidta åtgärder för att andra ämnen än svenska, engelska och matematik inte skall få en undanskymd roll,
- reflektera kring hur formerna för elevernas inflytande över lärandesituationen kan utvecklas,

- utveckla rutinerna för att elever, lärare och andra intresserade ska kunna följa de enskilda elevernas utveckling.

Inspektionsteamet bedömer vidare att huvudmannen

- skall se över rutinerna för arbetet med åtgärdsprogram,
- skall tillse att alla elever som bedöms behöva stödåtgärder får detta,
- skall i kvalitetsredovisningen redogöra för måluppfyllelsen och vilka åtgärder för förbättring som planeras att vidtas.

Datum

Ort

2004-01-30

Göteborg

Helén Svelid

Agneta Tyrén